

ქეთევან გურჩიანი

მეოთხე თურმეობითი წარმოებისათვის სვანურში
ახალი კილოკავის მიხედვით

სვანურ კილოებში, სხვა ქართველური ქვესისტემების (მეგრ., ლაზ., იმერ., ლეჩხ., რაჭ., გურ.) მსგავსად, გამოიყოფა დრო-კილოთა IV ჯგუფი (სერია), რომელშიც შედის IV თურმეობითი.

ზოგადად IV სერიის ფორმები ადრეული გრამატიკული ლიტერატურის მიხედვით I სერიაშია გაერთიანებული (ვ. თოფურია, 1967, გვ. 130-136). შდრ.: დრო-კილოთა III ჯგუფის ფორმათა პარალელურ წარმოებად არის მიჩნეული მეგრულში (ი. ყიფშიძე, 1914, გვ. 089; არნ. ჩიქობავა 1936, გვ. 146).

IV სერიის ზმნურ ფორმათა ცალკე სერიად გამოიყოფა გ. როგავას სახელს უკავშირდება. მკვლევარმა აღნიშნულ ფორმებს აწმყოს თურმეობითის მწკრივები უწოდა, განსხვავებით აორისტის თურმეობითის (III სერიის) მწკრივებისაგან. დრო-კილოთა სხვა ჯგუფის ფორმებისაგან მათ განასხვავებს ყალიბი, ფუნქცია, კონსტრუქცია (გ. როგავა, 1953, გვ. 18).

სვანურ კილოებში IV სერია წარმოდგენილია ორი მწკრივით: III თურმეობითი, IV თურმეობითი (გ. როგავა, 1953; ზ. ჭუმბურიძე, 1986; ა. ონიანი, 1998; შდრ., ვ. თოფურია, 1967, გვ. 130-136; ქ. მარგიანი-სუბარი, 2012).

საანალიზო ფორმები საერთოქართველური მოვლენა ჩანს და არა რომელიმე დიალექტის ან დიალექტთა ჯგუფის კუთვნილება.

წარმოდგენილ სტატიაში განვიხილავთ IV თურმეობითის წარმოების თავისებურებებს ბალსქვემოური კილოს ეცერული კილოკავის მიხედვით.

ზოგადად, სვანურ კილოთა IV თურმეობითის (თურმეობითი II - ვ. თოფურია, ქ. მარგიანი-სუბარი) ყალიბია: **ლგ- + მა- + აწმყოს ფუძე + უნ-ე, ან: ლგ- + მა- + (აწმყოს ფუძე) ე + მეშველი ზმნა.** სალიტერატურო ქართულში ზუსტი შესატყვისი ზმნური ფორმა არ არის. შეესაბამება შემდეგ კონსტრუქციას: ნა- პრეფიქსიანი მიმღეობა + მეშველი ზმნა: ლგმჰემ ხტი “ნაშენებარ“.

უღლების ნიმუშები ცალკეული კილოების/კილოკავების მიხედვით:

ბზ. ეცერ. ბეჩ. ლშხ. ლნტ.

ლგმჰმუნ ხტი ლგმჰმუნე ხტი ლგმგემინ ხტი ლგმგემნელ ხტი ლგმჰგემ ხტი
ლგმჰმუნ ხი ლგმჰმუნე ხი ლგმგემინ ხი ლგმგემნელ ხი ლგმჰგემ ხი
ლგმჰმუნ ლი ლგმჰმუნე ლი ლგმგემინ ლი ლგმგემნელი ლგმჰგემ ლი
(ვ. თოფურია, 1967, გვ. 131).

ჩანს, IV თურმეობითის წარმოების მხრივ სვანური კილოები და კილოკავები სხვაობას წარმოაჩენენ როგორც ფონეტიკის დონეზე, ისე მაწარმოებელი აფიქსების მხრივაც. საინტერესო ვითარებას გვიჩვენებს ბალსქვემოური კილოს ეცერული კილოკავი. გარდამავალი და გარდაუვალი ზმნების უღლება მეტ-ნაკლებად განსხვავებულია.

გარდამავალ ზმნათა წარმოება. ნიმუშად წარმოვადგენთ **ლემბანე(ლ)-ხტი** ვნაბამვარ / ვაბამდი თურმე, ზმნის პარადიგმას, რომელიც სხვადასხვა ვარიანტის სახით იხმარება.

მხ. რიცხვი	მრ. რიცხვი	
Iპ. ლემ-ბან/ემ-ნე(ლ)-ხტი	i ლემ-ბან/ემ-ნე(ლ)-ხტიდ	(1)
	e ლემ-ბან/ემ-ნე(ლ)-ლიდ	
IIპ. ლემ-ბან/ემ-ნე(ლ)-ხი	ლემ-ბან/ემ-ნე(ლ)-ხიდ	
IIIპ. ლემ-ბან/ემ-ნე(ლ)-ლი	ლემ-ბან/ემ-ნე(ლ)-ლიხ	

Iპ. ლემ-ბან/ემ-ელ-ნე(ლ)-ხტი	i ლემ-ბან/ემ-ელ-ნე(ლ)-ხტიდ	(2)
	e ლემ-ბან/ემ-ელ-ნე(ლ)-ლიდ	
IIპ. ლემ-ბან/ემ-ელ-ნე(ლ)-ხი	ლემ-ბან/ემ-ელ-ნე(ლ)-ხიდ	
IIIპ. ლემ-ბან/ემ-ელ-ნე(ლ)-ლი	ლემ-ბან/ემ-ელ-ნე(ლ)-ლიხ	

Iპ. ლემ-ბან/ემ-ინ-ხტი	i ლემ-ბან/ემ-ინ-ხტიდ	(3)
	e ლემ-ბან/ემ-ინ-ლიდ	
IIპ. ლემ-ბან/ემ-ინ-ხი	ლემ-ბან/ემ-ინ-ხიდ	
IIIპ. ლემ-ბან/ემ-ინ-(ლი)	ლემ-ბან/ემ-ინ-(ლი)ხ	

Iპ. ლემ-ბან/ემ-ი/უ/ენ-ხტი	i ლემ-ბან/ემ-ი/უ/ენ-ხტიდ	(4)
	e ლემ-ბან/ემ-ი/უ/ენ-ლიდ	
IIპ. ლემ-ბან/ემ-ი/უ/ენ-ხი	ლემ-ბან/ემ-ი/უ/ენ-ხიდ	
IIIპ. ლემ-ბან/ემ-ი/უ/ენ-ლი	ლემ-ბან/ემ-ი/უ/ენ-ლიხ	

Iპ. ლემ-ბან/ემ-უ/ენ-ინ-ხტი	i ლემ-ბან/ემ-უ/ენ-ინ-ხტიდ	(5)
	e ლემ-ბან/ემ-უ/ენ-ინ-ლიდ	
IIპ. ლემ-ბან/ემ-უ/ენ-ინ-ხი	ლემ-ბან/ემ-უ/ენ-ინ-ხიდ	
IIIპ. ლემ-ბან/ემ-უ/ენ-ინ-ლი	ლემ-ბან/ემ-უ/ენ-ინ-ლიხ	

Iპ. ლემ-ბან/ემ-ხტი	i ლემ-ბან/ემ-ხტიდ	(6)
	e ლემ-ბან/ემ-ლიდ	
IIპ. ლემ-ბან/ემ-ხი	ლემ-ბან/ემ-ხიდ	
IIIპ. ლემ-ბან/ემ-ლი	ლემ-ბან/ემ-ლიხ	

როგორც ვხედავთ, მოცემული ზმნა ეცერულ მეტყველებაში IV თურმეობითში სხვადასხვა ნაირსახეობით გამოიყენება. პრეფიქსები ყოველთვის წარმოდგენილია, სუფიქსები, ძირითადად, სახეზეა, იშვიათად კი არ ჩანს, (ლენტეხურის მსგავსად). კონკრეტულად:

ა) **ლგ-** პრეფიქსი უცვლელი სახით გვხვდება;

ბ) **-მა-** პრეფიქსისეული **ა** ხმოვანი, როგორც წესი, გაუჩინარებულია: **მა-** > **მ-**. მდრ., ლენტეხური, სადაც ის ყველა შემთხვევაში დაცულია პალატალიზებული (შმლაუტიანი) სახით. ლემპრდე(ლ)ხტი “ვიყავი თურმე“. ეს გარდაუვალია და ა ხმოვანი სახეზეა.

გ) **-უნ-ე** სუფიქსისეული **-ე** ხშირად მოკვეცილია, **-უ** კი ვიწროვდება და მის მონაცვლედ ნეიტრალური ხმოვანი **(გ)** გვევლინება: **-უნ-ე** > **-**

გნ, ზოგჯერ საერთოდ უჩინარდება. **-უნ** ეცერულში ფონეტიკურ ნიადაგზე, აგრეთვე, იცვლება **-ინ**-ად: **-უნ-ე > -გნ > -ჟინ > -ინ**. უდრ.: **ინ** ჩვეულებრივი სუფიქსია ბეჩოურში, ლაშხურში, იშვიათია ბზ.-ში. **-უნ/-გნ** სუფიქსთან ერთად ზმნურ ფორმაში წარმოდგენილია **-ინ**: ლემ-ბჰ/ემ-უ/გნ-ინ-ხტი. **-უნ-ე** სუფიქსისეული **უ** შეიძლება დაიკარგოს და ჩვეულებრივ **-ნე**-ს სახით იყოს წარმოდგენილი ეცერულში (აგრეთვე, ბალზემოურსა და ლაშხურში): ლემმარ-ნე-ლი (“ნამზადება”), ლემჯან-ნე-ლი (“ნახნავა”)... ეცერულში, ბალზემოურისა და ლაშხურის მსგავსად, III პირის **ლ-**ნიშანი შეხორცებულია და გვხვდება სამივე პირის ფორმაში. უდრ.: ლშ. ლემჯან-ნელ ხტი (“ნახნავარ”), ლემჯან-ნელ ხი (“ნახნავხარ”), ლემჯან-ნელი (“ნახნავა”)... ეცერულში **-ნე** სუფიქსის წინ შეიძლება ჩაერთოს **-ელ** სუფიქსი: ლემ-ბჰ/ემ-ელ-ნე(ლ)-ხტი... იშვიათად ზმნური ფორმები IV თურმეობითში **-უნ-ე**-ს გარეშე იწარმოება: ლემ-ბემ-ხტი. მსგავსი წარმოება ლენტეხურისთვისაა დამახასიათებელი: ლემზხატჷ ლი (“ნახატავა”), ლემძრ ლი (“ნაწერა”)... სხვა კილოებში ანალოგიური ფაქტები იშვიათია. **-უნ-ე** უცვლელი სახით იშვიათად გვხვდება ეცერულში (აგრეთვე, ლახამულურში) სხვა ზმნებთან: ლემ-კარ-უნ-ე ლი (“ნაღება”)... ასევე, **-უნ-ე > -ჟნ-ე** გვაქვს ეცერულში (ზოგჯერ ბალზემოურშიც) სხვა ნიმუშებში. მაგ.: ლემდიგ-ჟნე ლი (“ნაქრობა”), ლემტიხ-ჟნე ლი (“ნაბრუნება”)...

დ) ეცერულში III პირში **-ინ** სუფიქსი გამოვლინდება: ლემ-ბჰ/ემ-ინ. სხვა ნიმუშები: ლემჯან-ინ (“ნახნავა”), ლემკალჷ-ინ (“ნაღეწა კალოს”). მსგავსი წარმოება დასტურდება ლაშხურში.

ე) **-უნ-ე** (და მისი ფონეტიკური სახესხვაობები: **-ჟნ-ე//ინ-ე, -გნ/-ჟინ//ინ**) ხშირად არ გააჩნია **-აღ**... ელემენტთან ზმნებს ეცერულში: ლემლირჷლ (“ნამღერა”), ლემგრბჷლ (“ნაცხოზა”), ლემჰჷდედჷლ (“ნაკითხავა”)... ასეა **-იწლ** ელემენტთან ზმნები ბალზემოურში: ლემგრბიწლ (“ნაცხოზა”), ლემჰჷდედიწლ (“ნაკითხავა”). უდრ., ეცრ. ლემლირჷლ-ინ ნამღერა“, ლემგრბჷლ-ინ (“ნაცხოზა“).

ვ) მოცემული ზმნის ფუძე ეცერულში **ჰ/ე** პარალელური გახმოვანებით იხმარება.

IV თურმეობითის მაწარმოებელი აფიქსების წარმომავლობის შესახებ არსებობს სხვადასხვა მოსაზრება. კერძოდ:

ვ. თოფურის ვარაუდით, IV თურმეობითის - თურმეობით II-ის (**ლგ- + მა- + -უნ-ე**) აფიქსებში **ლგ-** ნამყოს მიმღეობის **ლგ-** უნდა იყოს. ამის სასარგებლოდ ლაპარაკობს: 1. **-ე** ბოლოსართის გამოვლენა, 2. მეშველი ზმნის გამოყენება და 3. ძირითადი **-ან, -ეს, ლა-** პრეფერბის მოხმარება. მართლაც, ყველა ეს (ნამყოს მიმღეობისაგან ნაწარმოებ) აღწერით ფორმებს ახასიათებს“ (ვ. თოფურია, 1967, გვ. 134-135).

სვანურ კილოებში ნამყო დროის მიმღეობის ძირითად მაწარმოებლად სწორედ **ლგ-** პრეფიქსი გამოიყენება, მაგ.: **ლგ-გ-ე** “აგებული“, **ლგ-ქ**ით “მოპარული“, **ლგ-მ-ე** “შეჭმული“, ლგ-ბ-ე “დაბმული“... (ვ. თოფურია, 1979, გვ. 218-219). **ნა-** პრეფიქსი წარსული დროის ფორმებში შედარებით იშვიათია. ამით უნდა აიხსნას **ნა-**ს ნაცვლად **ლგ-** პრეფიქსის გამოყენება IV თურმეობითის ფორმებთან.

შესაძლოა, სვან. **ლგ**- მომდინარეობს **ლა**- პრეფიქსისგან, რომელიც საერთოქართველური ნა-/სა-ს ეკვივალენტი ჩანს (ე. დადიანი, ტ. ფუტკარაძე, 2005, გვ. 42). ამდენად, სვანური კილოების **IV** თურმეობითი სტრუქტურული თვალსაზრისით მეგრულ-იმერულ-ლეჩხუმურ-რაჭულ **ნა**-პრეფიქსიან ფორმათა გვერდით დადგება.

ვ. თოფურიას აზრით, სხვა ფორმანტების, სახელობრ, -მა-, -უნ-ის ფუნქცია სარკვევია“ (ვ. თოფურია, 1967, გვ. 134-135).

შდრ., **მგ** (<-მა-) პრეფიქსიც მიმღებურია, კერძოდ, სასუბიექტო მიმღებობისა (ქ. მარგიან-სუბარი, 2012, გვ. 96).

ზოგადად, სვანურ კილოებში ნამყოს მიმღებობის მაწარმოებლად **ლგ**- პრეფიქსთან თავისუფლად მონაცვლეობს **მგ**- პრეფიქსი.

ქ. მარგიანი-სუბარის აზრით, აღნიშნული აფიქსების ფუნქცია მიმღებობებში მხოლოდ დროის ასახვა არ უნდა იყოს; ისინი ერთმანეთს უბრალოდ კი არ ენაცვლებიან (თუმცა ტენდენცია მათი გაერთმინებელიანებისა მართლაც ძლიერია), არამედ აქტივისა და პასივის ნიუანსებს განასხვავებენ:

ლგ-ჰზბ - “ის რაც მოხარუს“, **მგ-ჰზბ** - “მოხარული, არა უმი“;

ლგ-კრ-ე - “გაღებული“ (ვინმესგან), **მგ-კარ** - “ღია“;

ლგ-ჟრ-ე “დასველებული“, **მგ-ჟირ** “სველი“...

მ-იან მიმღებობებს ის ზმნები შეესაბამება, რომელთა სუბიექტი თვითმოქმედია, თვითმოძრაგია, მაგრამ მხოლოდ სემანტიკურად - გრამატიკულად ისინი გარდაუვალი ზმნებია და ნომინატიური კონსტრუქციისაა, თუმცა ეს **მგ**-ს ფუნქციას ეჭვქვეშ ვერ აყენებს. ვინაიდან თურმეობითი **II** (**IV** თურმეობითი - ქ.გ.) ნებისმიერ შემთხვევაში პროცესს გულისხმობს, მწკრივში დამკვიდრდა **-მგ**- (<-მა-) პრეფიქსი, რომლის ფუნქციაც დინამიკის, აქტივობის ასახვა“ (ქ. მარგიან-სუბარი, 2012, გვ. 97).

აღნიშნულია ისიც, რომ საანალიზო ფორმა დინამიკურობასთან ერთად, უნახაობასაც გამოხატავს, რისთვისაც მან **-უნ** სუფიქსი გამოიყენა.

აღნიშნული სუფიქსი არქაულია და მომდინარეობს ოდენ სემანტიკური ჯგუფების არსებობის დროიდან, მისი ფუნქციის დიფერენციაცია მწკრივთა მიხედვით მოგვიანებით უნდა მომხდარიყო, თუმცა ვითარება, რომელსაც ეს სუფიქსი ანიჭებს სხვადასხვა მწკრივს, მაინც იკვეთება ერთგან - ეს არის მოქმედების აქტი, ევიდენციალობა“ (იქვე, გვ. 100).

მკვლევრის ვარაუდით, შესაძლოა, **-უნ** და **-ინ** აფიქსები იმთავითვე სხვადასხვა კილოს კუთვნილება ყოფილიყო ერთი და იმავე სემანტიკური დატვირთვით.

გარდაუვალ ზმნათა წარმოება. ვნებითის ფორმები სვანურ კილოებში დაირთავენ **-ოლ** / **-ოლ** სუფიქსს, რის შედეგადაც **-ინ-ა** / **-უნ-ა** იკუმშება. **-ოლ** / **-ოლ** სუფიქსთან ერთად ლაშხურში დაცულია **-ენ**. შდრ., ლენტეხურში გვევლინება **-ენ** და ბალზემოურში **ჰნ** (<-ენ) - **ოლ** სუფიქსის გარეშე (ბზ. **საკუშან[ჟ]ნა**, ლნტ. **საკუშენ-ნა** // **საკუშენ-ოლ-ნა**). ბქვ. **საკუშ-ოლ-ნა**, ლშხ. **საკუშენ-ოლ-ნა**, ეცრ. **საკუშ-ოლ-ნა**, **საკუშ-ენ-ოლ-ნა** / **საკუშ-ენ-ნა** “უტყდებოდა თურმე“). უღლების ნიმუშები:

ბზ.	ლშხ.	ლნტ.
1 ლემბამ-ოლ-უნ ხტი	ლემბენ-ოლ-ნელ ხტი	ლემპბენ-ოლ ხტი
3 ლემბამ-ოლ-უნ 'ლი'	ლემბენ-ოლ-ნელ ხტი//ლემბენ-ოლ-ინ ლემპბენ-ოლ 'ლი'	

ბქვ. 1 ლემბემ-ოლ-ინ ხტი // ეცრ. ლემბემ-ოლ-ნე ხტი “ვიბმებოდი თურმე“

3 ლემბემ-ოლ-ინ 'ლი' // ეცრ. ლემბემ-ოლ-ნე ლი “იბმებოდა თურმე“ ფუძედრეკადი ზმნები

ბზ.	ლშხ.	ლნტ.
1 ლემტან-უნ ხტი	ლემტენ-ოლ-ნელ-ხტი	ლემპტენ-ენ ხტი
3 ლემტან-უნ 'ლი'	ლემტენ-ოლ-ნელი//ლემტენ-ოლ-ინ ლემპტენ-ენ 'ლი'	

ბქვ. 1 ლემტენ-ოლ-ინ ხტი// ეცრ. ლემტენ-ოლ-ნე ხტი “ვბრუნდებოდი თურმე“

3 ლემტენ-ოლ-ინ // ლემტენ-ოლ-ნე ლი “ბრუნდებოდა თურმე“ (ვ. თოფურია, 1967, გვ. 192-193).

აქვე წარმოვადგენთ აღნიშნული ზმნის **ლემ-ბემ-ოლ-ნე(ლ)-ხტი** “ვიბმებოდი თურმე“ უღლების ნიმუშებს (ვარიანტებს) ეცერული კილოკავის მიხედვით:

მხ. რიცხვი	მრ. რიცხვი	
Iპ. ლემ-ბემ-ოლ-ნე(ლ)-ხტი	i ლემ-ბემ-ოლ-ნე(ლ)-ხტიდ	(1)
IIპ. ლემ-ბემ-ოლ-ნე(ლ)-ხი	e ლემ-ბემ-ოლ-ნე-ლიდ	
IIIპ. ლემ -ბემ-ოლ-ნე-ლი	ლემ-ბემ-ოლ-ნე(ლ)-ხიდ	
	ლემ-ბემ-ოლ-ნე-ლის	
Iპ. ლემ-ბემ-ოლ-უ/ი/ენ-ხტი	i ლემ-ბემ-ოლ-უ/ი/ენ-ხტიდ	(2)
IIპ. ლემ-ბემ-ოლ-უ/ი/ენ-ხი	e ლემ-ბემ-ოლ-უ/ი/ენ-ლიდ	
IIIპ. ლემ -ბემ-ოლ-უ/ი/ენ-ლი	ლემ-ბემ-ოლ-უ/ი/ენ-ხიდ	
	ლემ-ბემ-ოლ-უ/ი/ენ-ლის	
Iპ. ლემ-ბემ-ე-ხტი	i ლემ-ბემ-ე-ხტიდ	(3)
IIპ. ლემ-ბემ-ე-ხი	e ლემ-ბემ-ე-ლიდ	
IIIპ. ლემ -ბემ-ე-ლი	ლემ-ბემ-ე-ხიდ	
	ლემ-ბემ-ე-ლის	

ეცერულ კილოკავში გარდაუვალ ზმნებთან, გარდამავალ ზმნათა მსგავსად, წარმოდგენილია **-უნ-ე** სუფიქსი (ფონეტიკური ვარიანტებით): **-ნე, -უნ/-ინ/-ენ** (N ნიმუში); შედარებით იშვიათად **-ე** სუფიქსი გვაქვს, **-ოლ** სუფიქსი კი არ ჩანს.

შდრ., ზოგ ფორმაში მეშველი ზმნა (ლი, ლიხ) III პირში ჩვეულებრივ არ ახლავს **-ე** მოკვეცილ ფორმებს, მრავლობითობის **-ხ** პირდაპირ მიერთვის ფუძეს: ეცერ. ლემპრდ “ყოფილა“, ლემპრდ-ხ “ყოფილან“. ასეა სხვა კილოებშიც: ლშხ. ლემარდ, ლემარდ-ხ; ბზ. ლემპრდ, ლემპრდ-ხ... ამგვარი წარმოების ზმნებია, აგრეთვე: ეცერ. ბზ., ლხმ. ლემზიგ, ლნტ. ლემპზიგ (“სახლობდა თურმე, ნაცხოვრება“).

საინტერესოა ის ფაქტი, რომ სვანურ კილოებში IV თურმეობითის მაწარმოებელი მეშველი ზმნა არა მარტო აწმყოს ფორმითაა წარმოდგენილი, არამედ შეიძლება იყოს უწყვეტელსა (ნამყო უსრულსა) და I კავშირებითშიც. მაგალითად: ბზ. ლემარ **ხჷწსჷ** (ვყოფილიყავ), ლემარ **ხასჷ** (ყოფილიყავ), ლემარ **ლწსჷ** (ყოფილიყო); ლემარ**ხვეს** (ვყოფილიყო), ლემარ **ხესჷ** (ყოფილიყო)... და სხვა. ასეა სხვა დიალექტებშიც: ლშხ. ლემარელას (ყოფილიყო), ლემარელასხ (ყოფილიყვენ), ლნტ. ლემარდლას (ყოფილიყო)... (სხვა ფორმებთან ხშირად გვაქვს მეშველი ზმნა უწყვეტელში, ხოლო იშვიათად - I კავშირებითში). ეცერულშიც ასეა: ლემ-ბწ/ემ-ნე(ლ)-**ხჷწსჷ**, ლემ-ბწ/ემ-**ხჷწსჷ**... ლემ-ბწ/ემ-ნე(ლ)-**ხჷეს**, ლემ-ბწ/ემ-**ხჷეს**...

ვ. თოფურის აზრით, **-ოლ-/-ოლ-** გვხვდება ნამყო უსრულსა (შემდეგ აქედან კონიუნქტივ I-სა და პირობითში), თურმეობითებსა და, რაც საინტერესოა, მყოფადსრულშიც. ამდენად, ის ნამყო უსრულის მაწარმოებლად კი არ გამოდის, არამედ ვნებითის ერთ-ერთ ფორმანტად დროთა I ჯგუფში“ (ვ. თოფურია, 1967, გვ. 193).

ვ. თოფურია ვრცლად საუბრობს I თურმეობითსა (resp. III თურმეობითსა) და II თურმეობითს (resp. IV თურმეობითს) შორის არსებულ მსგავსება-განსხვავებაზე.

ძირითად განმასხვავებელ ნიშნად გამოყოფილია მათი შედგენილობა: I თურმეობითი რელატიურია, II თურმეობითი - აბსოლუტური. მათი მაწარმოებელი აფიქსებიც განსხვავებულია.

საერთო მახასიათებლებად დასახელებულია:

1. მსგავსი სემანტიკა: ორივეთი გადმოიცემა უნახავი მოქმედება;
2. ორივე ეყრდნობა აწმყოს ფუძეს. აწმყოსეული **-ემ, -ერ, -წსგ-**
- სუფიქსები და ფუძედრეკად ზმნათა აწმყოს ფუძე აქ არის წარმოდგენილი:
3. ორივე მწკრივში ფუძისეული **-წ-/-ე- > -წ-/-ა-** ჩვეულებრივ ბალსზემოურსა და ზოგჯერ ეცერულში... (ვ. თოფურია, 1967, გვ. 135-136).

ამგვარად, ეცერული კილოკავი IV თურმეობითის წარმოების მიხედვით დანარჩენი სვანური კილოების მსგავს ვითარებას გვიჩვენებს; დაცულია ზოგადი ყალიბი: ორივე ტიპის ზმნებთან ლემ- პრეფიქსი ყოველთვის სახეზეა, სუფიქსები კი მეტ-ნაკლებად განსხვავდება. ამასთან, ეცერულ მეტყველებაში, საერთო ნიშნებთან ერთად, ვლინდება სპეციფიკური ფაქტებიც როგორც ფონეტიკური, ისე მორფოლოგიური ხასიათისა.

დამოწმებული ლიტერატურა

- ე. დადიანი, ტ. ფუტკარაძე, 2005** - ე. დადიანი, ტ. ფუტკარაძე, ნა-
/ნო- პრეფიქსიან ზმნურ ფორმათა წარმოების ზოგიერთი საკითხი
ქართველურ ქვესისტემებში. ქართველოლოგიური კრებული, IV, თბ., 2005.
- ვ. თოფურია, 1967** - ვ. თოფურია, სვანური ენა (ზმნა): შრომები, I,
თბ., 1967.
- ქ. მარგიან-სუბარი, 2012** - ქ. მარგიან-სუბარი, ევიდენციულობის
კატეგორია სვანურ ენაში, თბ., 2012.
- ა. ონიანი, 1998** - ა. ონიანი, სვანური ენა, თბ., 1998.
- გ. როგავა, 1953** - გ. როგავა, დრო-კილოთა მეოთხე ჯგუფის ნაკვთები
ქართველურ ენებში: იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, თბ., 1953.
- მ. ქალდანი, 1958** - მ. ქალდანი, ბალსქვემოური კილოს ეცერული
კილოკავის თავისებურებანი, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, ტ.
IX-X, თბ., 1958.
- ი. ყიფშიძე, 1914** - И. Кипшидзе, Грамматика мингрельского (иверского)
языка с хрестоматией и словарем, С.Пб., 1914: ი.ყიფშიძე, რჩეული
თხზულებანი, თბ., 1994.
- არნ. ჩიქობავა 1936** - არნ. ჩიქობავა, ჭანურის გრამატიკული ანალიზი,
ტფ., თბ., 1936.
- ზ. ჭუმბურიძე, 1986** - ზ. ჭუმბურიძე, მყოფადი ქართველურ ენებში,
თბ., 1986.

KETEVAN GURCHIANI**ON THE FORMATION OF THE IV TURMEOBITI IN SVANETI LANGUAGE ACCORDING TO ETSERI SUB-DIALECT**

In svanetian dialects like other Kartvelian sub-systems (of Samegrelo, Lazistan, Lechkhumi, Ratcha, Guria) form the IV group of tense and dialect, which contains the IV turmeobiti.

Generally the form of IV turmeobiti of Svaneti dialects is L + ma + the stem of oresent tense + un+ e or L+ma + (stem of oresent tense) e + auxiliary verb. In literary Georgian there is no exactly relevant verbal form. It corresponds to the following construction: na - participle with prefix + auxiliary verb: *Imgem khui* "nashenebvar".

Etseri sub-dialect of balskvemouri dialect reveal the same condition of other Svaneti dialects in terms of forming IV turmeobiti; they follow the general form: with the verbs of both types (transitive, intransitive) *lm* - prefix is always present, suffixes are more or less different. Also, together with common signs in Etheri speech there are specific facts of phonetic and morphological character.